

Janneke van Mens-Verhulst

Studietijd en promotie

Prof. Dr. Janneke van Mens-Verhulst studeerde aan de Universiteit van Amsterdam van 1964 tot 1972 en hoort dus tot de eerste lichting andragologen. Zij promoveerde in 1988 bij prof.dr. J. Klabbers en prof.dr. J.H. Dijkhuis in Utrecht. Met haar "Modelontwikkeling voor vrouwenhulpverlening" positioneerde ze zich in de systeemdynamische benadering.

Loopbaan

Haar eerste baan was bij het Instituut voor Medische Psychologie en Psychotherapie, aan de geneeskundige faculteit van wat toen nog 'Rijksuniversiteit Utrecht' heette. Daar trainde ze aanstaande artsen in tweezijdige communicatie. Vier jaar later stapte ze over naar de vakgroep andragologie (dus de sociale faculteit) om er onderwijs in 'agogisch handelen' op te zetten. Hier kwam ze collega-andragologen tegen die ook in Amsterdam hadden gestudeerd, zoals Henk Wesseling en Cor van Dijkum. En ze maakte alsnog kennis met andere benaderingen dan de Tenhaviaanse, namelijk een fenomenologische (Warmenhoven) en een systeemtheoretische (De Zeeuw, Klabbers, Van Dijkum).

Toen er eind jaren zeventig aan de universiteiten vrouwenstudies ontstonden, om de categorie "vrouw" in te schrijven in het wetenschappelijke discours, voegde Janneke zich daarbij. In dit kader ontwikkelde ze samen met haar collega Ingerlise Andersen het studentenproject 'roldoorbrekende hulpverlening'. Op den duur is dit uitgemond in het project *Kwaliteit van vrouwenhulpverlening*.

Na de opheffing van de Utrechtse andragologie (in 1986) was Janneke medewerkster bij klinische en later ook gezondheidspsychologie – steeds met de factor sekse/gender in haar takenpakket. Inherent hieraan was een altijd kritische benadering van bestaande gezondheids(zorg en bevorderings)-theorieën en -praktijken. Al deze functies waren part-time.

Trainers voor trainers leergangen en het NIP

Ondertussen was Janneke ook werkzaam in de profit-sector, als manager en opleider in de destijds befaamde training-voor-trainers leergang van Schouten en Nelissen. In die hoedanigheid was ze van 1986 tot 1995 bestuurslid van de sectie Training en Opleiding - sector organisatie, arbeid en personeel - van het Nederlands Instituut voor Psychologen (NIP), samen met onder andere haar voormalig leermeester Karel Nijkerk. Door dit bestuur is de registratieregeling voor psycholoog-trainers uitgewerkt, in de strijd tegen de beunhazerij. Uniek was de bepaling dat *alle* academici met een gedragswetenschappelijke opleiding (dus niet alleen psychologen maar ook andragologen) aan de regeling konden deelnemen.

Als lid van het vakbondsoverleg aan de Universiteit Utrecht scherpte Janneke haar inzicht in organisatieprocessen verder aan.

Hoogleraar vrouwenhulpverlening

In 1995 werd Janneke van Mens-Verhulst bijzonder hoogleraar in de vrouwenhulpverlening aan de Universiteit voor Humanistiek; aanvankelijk op de Ribbius Peletierleerstoel en later vanwege de Stichting VrouwenGezondheid (nu de Henny Verhagenstichting). Dankzij de intensieve contacten die ze op deze manier met de humanistiek opbouwde, kregen begrippen als zingeving, humanisering en

zorg voor haar meer inhoud.

Met haar oratie *Vrouwenhulpverlening: diversiteit als bron van zorg* (1996) verbreedde ze haar aandachtsgebied tot 'diversiteit en hulpverlening'. Gedurende de volgende jaren (van 1997 tot 2005) fungeerde ze tevens als coördinator van het onderzoeksprogramma "Diversiteit in gezondheid(szorg)" van de Nederlandse Onderzoeksschool Vrouwenstudies.

In haar onderzoeksprojecten ging het altijd om kritische theorievorming en praktijkontwikkeling op het gebied van gezondheidszorg, gezondheidsbevordering en hulpverlening. Zo voegde ze met haar project *Daughtering and Mothering* het woord 'daughtering' toe aan de Engelse taal. En ze werkte met Cor van Dijkum (www.fss.uu.nl/ms/cvd) aan een systeemdynamisch perspectief op medisch onverklaarde klachten. Aan beide projecten is ze nu bezig een vervolg te geven. Verder ondersteunde ze het SANPAD-project *Forgotten Women on Farms* (www.niza.nl/sanpad) en leidde ze gedurende twee jaar het project *Zin in Gezond Leven* (www.zonmw.nl).

Bij deze empowermentpraktijken - en vooral de reflectie daarop - paste ook haar redactielidmaatschap (2000-2003) van het tijdschrift 'Sociale Interventie' - de opvolger van het Tijdschrift voor Agologie. Samen met Lies Schilder heeft ze in 2004 het themanummer *Mannelijkheid en Interventies* geredigeerd.

Externe en internationale onderwijsactiviteiten

Janneke's onderwijsactiviteiten hebben zich niet alleen afgespeeld binnen de reguliere kaders van Universiteit Utrecht en de Universiteit voor Humanistiek, maar ook bij andere universiteiten - in Nederland en Zuid-Afrika - en bij hogescholen. Voor de Nederlandse Onderzoeksschool Vrouwenstudies verzorgde ze de PhD-cursus "Health and Care from a Diversity Perspective".

Huidige werkzaamheden

Tegenwoordig is Janneke van Mens-Verhulst actief als wetenschappelijk entrepreneur. Dat wil zeggen dat ze meewerkt aan expertmeetings, onderzoek(svoorstellen) en cursussen helpt ontwikkelen, lezingen houdt, wetenschappelijk debatten voorziet en dergelijke.

Daarnaast zet ze zich in voor de vertaling van de intersectionaliteitstheorie (het zogenoemde kruispuntdenken) naar de praktijken van gezondheidsonderzoek. Niet voor niets dus droeg haar afscheidscollege (2006) de titel *Werken aan de hulpverlening: van tweerichtingsverkeer naar kruispuntdenken*. Bij deze gelegenheid betoogde ze:

"Om in te kunnen spelen op de diversiteit in de samenleving moeten hulpverlenenden (m/v) zich verdiepen in de wijze waarop maatschappelijke diversiteit mensen beïnvloedt in a) hun ziektebeleving, b) hun gezondheidsopvattingen en c) hun gezondheidsgedragingen. Met als vervolgvraag: welke interventies zijn hierdoor mogelijke en wenselijk?"

De antwoorden op deze vragen hangen af van de manier waarop we diversiteit denken:

- welke maatschappelijke verschillen zijn relevant voor een bepaalde (probleem)situatie: sekse/gender, etniciteit, leeftijd, klasse, levensbeschouwing en/of seksuele voorkeur?
- hoe onafhankelijk - of verweven - zijn die verschillen?
- met welke machtsdynamiek gaan ze gepaard?

In dit kader hebben zwarte wetenschapsters de intersectionaliteitstheorie ontwikkeld. Volgens deze theorie bestaat er geen hiërarchie van maatschappelijke verschillen maar zijn deze gelijktijdig werkzaam in een mensenleven; dat is onder andere merkbaar in de identiteitsvorming van personen of groepen. Bovendien zijn de verschillen niet machtsneutraal omdat de maatschappelijke ordeningsprincipes waarnaar ze verwijzen, gepaard gaan met sociale ongelijkheid.

Een dergelijk 'kruispuntdenken' biedt nieuwe perspectieven op de relatie tussen sociale ongelijkheid, persoonlijk functioneren en gezondheid respectievelijk ziekte. Maar hoe deze theorie kan worden toegepast in onderzoek en praktijk van de gezondheidszorg verdient nog nadere verkenning en doordenking.' Mede daarom is ze nog steeds actief als bestuurslid van de Dutch Foundation for Women and Health Research (zie www.eawhr.org).

In 2005 is ze het project *Geschiedenis van de vrouwenhulpverlening* gestart. Dit gebeurt in samenwerking met prof dr. B.W. Waaldijk en met het Internationaal en Interdisciplinair Archief voor de Vrouw (www.iiav.nl).

Publicaties

Enkele publicaties op het gebied van diversiteit zijn:

- Argumenten voor een diversiteitsbewust curriculum in de gezondheids(zorg)wetenschappen, samen met M.H.J. Bekker. *Tijdschrift voor Genderstudies* 2005 (2): 44-50 .
- Diversiteit als sleutel tot vraagsturing in een gevarieerde samenleving. Over denkkader, handelingsprincipe en competentie. *Sociale Interventie* 2003 (12): 25-35.
- Diversiteit in theorie en praktijk: een bericht uit de feministische hulpverlening. *Tijdschrift voor Humanistiek* 2001 (2): 7-17, 2001.
- Feministische hulpverlening en empirische evidentie: over diversiteit en onderzoek. *Tijdschrift voor Genderstudies* 2001 (4): 35-47.
- Beyond Innocence: Feminist Mental Health Care and the Postmodern Perspective. In Henwood, K. Griffin, C. & Phoenix, A. *Standpoints and Differences: Essays in the Practice of Feminist Psychology*. London: Sage, 1998: 189-209.
- Gelijkheid is niet goed genoeg in de feministische hulpverlening. *Rekenschap* 1997: 156-170.

Verwijzingen

Voor meer informatie over publicaties en onderzoeksprojecten en voor download van sommige teksten: zie www.vanmens.info/verhulst.